
Aika: 31.08.2016 klo 19:00 - 20:55

Paikka: Kaupunginhallituksen kokoushuone

LUETTELO KÄSITELLYISTÄ ASIOISTA

§	Otsikko	Sivu
136	Kokouksen järjestäytyminen	3
137	Lautakuntien ja yleishallinnon viranhaltijoiden päätöspöytäkirjat (kuntalain 51 §)	4
138	Esitys valtioneuvostolle pääkaupunkiseudun erillisratkaisuksi sote- ja aluehallintouudistuksissa	5
139	Hallintosäännön uudistamista ohjaavan työryhmän asettaminen	9
140	Kiinteistötoimitusmaksutaksa vuodelle 2017	11
141	Lausunto Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymän (HSL) alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2017 - 2019	12
142	Lausunto Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymän (HSY) alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2017 - 2019	25
143	Talouskatsaus heinäkuu 2016	32
144	Ohjausryhmän asettaminen peruskoulun yhtenäiskouluasiaan liittyen	33

Läsnä:	Berg Finn Rintamäki-Ovaska Tiina Stenberg Stefan Ant-Wuorinen Lauri Hammarberg Johanna Sederholm Camilla Alapappila Annukka Ala-Reinikka Tapani Pesonen Juha Masar Christoffer Söderlund Gun Jahnsson Markus	puh.joht. varapuh.joht. j j j j vj KV:n I vpj KV:n II vpj kj kaup.siht. tied.siht.
Poissa:	Kivelä Marianne Rehn-Kivi Veronica	j KV:n pj
Allekirjoitukset	Finn Berg puheenjohtaja Hyväksytty sähköpostitse 1.9.2016	Gun Söderlund sihteeri
Käsitellyt asiat	136 - 144	
Pöytäkirja tarkastettu		
Allekirjoitukset	Lauri Ant-Wuorinen Tarkastettu sähköpostitse 5.9.2016	Johanna Hammarberg Tarkastettu sähköpostitse 4.9.2016
Pöytäkirja yleisesti nähtävänä	Kauniaisissa 15.9.2016	
Todistaa	Karola Nyman ilmoitustaulun hoitaja	

Kaupunginhallitus

§ 136

31.08.2016

Kokouksen järjestäytyminen

KH 31.08.2016 § 136

KH

- toteaa kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi
- hyväksyy edellisen kokouksen pöytäkirjan.
- valitsee kaksi pöytäkirjantarkastajaa.

Päätös:

KH

- totesi kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi
  - hyväksyi edellisen kokouksen pöytäkirjan.
  - valitsi jäsen Lauri Ant-Wuorisen ja jäsen Johanna Hammarbergin pöytäkirjantarkastajiksi.
-

Kaupunginhallitus

§ 137

31.08.2016

Lautakuntien ja yleishallinnon viranhaltijoiden päätöspöytäkirjat (kuntalain 51 §)

KH 31.08.2016 § 137

Kaupunginhallitukselle on lähetetty edellisen kokouksen jälkeen lautakuntien ja yleishallinnon viranhaltijoiden päätöspöytäkirjoja päätöksistä, jotka voidaan kuntalain 51 §:n mukaan ottaa kaupunginhallituksen käsiteltäviksi. Otsikkoluettelo on esityslistan **oheismateriaalina**.

Päätöspöytäkirjat ovat nähtävänä kokouksessa.

KJ:

KH merkitsee tiedokseen lautakuntien ja yleishallinnon viranhaltijoiden päätökset ja päättää olla käyttämättä kuntalain 51 §:n mukaista otto-oikeuttaan.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginhallitus

§ 138

31.08.2016

Esitys valtioneuvostolle pääkaupunkiseudun erillisratkaisuksi sote- ja aluehallintouudistuksissa

146/00.01.00/2016

KH 31.08.2016 § 138

Lisätiedot:

kaupunginjohtaja Christoffer Masar, puh. 09 5056 237
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Sote-järjestämistä ja maakuntia koskevan lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2019. Lakiluonnokset tulevat syksyn 2016 aikana kuntiin lausunnoille.

Sote- ja maakuntaudistuksen tavoitteena on toteuttaa maakuntien itsehallintoon perustuva palvelu- ja hallintojärjestelmä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta sekä hillitä kustannusten nousua. Julkisessa hallinnossa on jatkossa kolme toimijaa: valtio, itsehallintoalueet (maakunnat) ja kunnat.

Alustavien lakiehdotusten mukaan maakuntien ylin päättävä toimielin, eli valtuusto valitaan suorilla vaaleilla yhtenä vaalipiirinä. Ensimmäiset maakuntavaalit olisivat presidentinvaalin yhteydessä 28.1.2018. Jatkossa vaalit olisivat samanaikaisesti kuntavaalien kanssa. Uusien 18 maakunnan toiminta käynnistyy 1.1.2019. Valtio rahoittaa maakuntien tehtävien hoidon ja palvelut. Maakunnan palvelut voi jatkossa tuottaa julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat. Maakuntien perustamiseen liittyy kunnan peruspalvelujen valtiosuusjärjestelmän uudistus. Kuntien ja kuntayhtymien henkilöstöä siirtyy liikkeenluovutuksen periaatteella maakuntien palvelukseen. Asiakkaan valinnanvapaus on jatkossa pääsääntö perustasolla ja soveltuvin osin käytössä erikoistason sosiaali- ja terveystaluuissa. Asiakkaan valinnanvapauden lainvalmistelu on vielä kesken. Maakunnan omasta palvelujen tuotannosta vastaa maakunnan palvelulaitos. Kunnat eivät enää järjestä tai rahoita sosiaali- ja terveystaluuja. Kuntien tehtävä on edelleen edistää hyvinvointia ja terveyttä (lähde: Alustavat ehdotukset sote- ja maakuntaudistuksen lainsäädännöksi 29.6.2015.).

Pääministeri Sipilän hallitus hyväksyi 5.4.2016 sosiaali- ja terveydenhuollon ja aluehallintouudistuksen linjaukset. Linjausten mukaan pääkaupunkiseutu muodostaa muusta maasta olosuhteiltaan ja tarpeiltaan poikkeavan väestökeskittymän. Hallitus on valmis arvioimaan lakiin otettavaa pääkaupunkiseudun erillisratkaisua, mikäli seudun kaupungit tekevät seudun erityispiirteiden huomioimiseksi yhteisen ehdotuksen.

Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien kokous hyväksyi 7.4.2016 erillisratkaisua koskevan muistion yhteisen ehdotuksen valmistelua varten. Erillisratkaisua on valmisteltu pääkaupunkiseudun yhteistyössä virkatyönä eri toimialojen asiantuntemusta hyödyntäen. Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteinen henkilöstön seurantaryhmä on seurannut valmistelua sen aikana. Valmistelun vireillä olosta on informoitu luottamushenkilöelimiä kunkin kaupungin omien käytäntöjen mukaisesti ja lisäksi pääkaupunkiseudun koordinaatioryhmää.

Päätösehdotukseen sisältyvät erilliskorjauksen periaatteet ovat lähtökohta valtion kanssa käytävälle neuvottelulle ja mahdollisen jatkovalmistelun käynnistämistä koskevalle päätöksenteolle seudun kunnissa ja valtionhallinnossa. Pääkaupunkiseudun erilliskorjausta koskevat periaatteet esitetään **liitteenä**.

Erilliskorjausesityksen keskeisenä sisältönä ja tavoitteena on esitys sote- ja aluehallintouudistusten toteuttamisen valmistelusta pääkaupunkiseudun erityispiirteistä ja omista lähtökohdista käsin.

Erityiskorjausta perustellaan mm. sillä, että pääkaupunkiseutu on maan dynaamisissa työmarkkina-alue ja sen menestyminen kansainvälisessä kilpailussa on elintärkeää koko Suomelle. Samalla seudun erityispiirteinä muuhun maahan verrattuna ovat väestön monimuotoisuus, suuret volyymit ja tiivis yhdyskuntarakenne. Väestön kasvun lisäksi pääkaupunkiseutu kantaa vastuuta erityisistä sosiaalisista ongelmista, kuten segregatiosta ja asunnottomuudesta. Erityisesti tämä hyvinvoinnin käänköpuoli yhdessä kalliin elinkustannustason kanssa tekee pääkaupunkiseudusta suomalaisittain ainutlaatuisen keskittymän ja myös poikkeavan alueen maakunnan sisällä. Pääkaupunkiseutu poikkeaa muusta Suomesta myös maahanmuutossa. Maahanmuuttajien työmarkkinoille pääsy ja onnistunut kotoutuminen vaativat erityishuomiota ja toimenpiteitä.

Pääkaupunkiseudun suuret kaupungit ovat osaamiseltaan ja resursseiltaan valtakunnallisesti niin suuria toimijoita, että ne pystyvät hoitamaan nykyiset kaupunkien tehtävät sekä lakisääteiset ja sopimusperusteiset ylikunnalliset tehtävät joko yksin tai kuntien niin sopiessa myös yhteistoiminnassa. Seudun kaupungit ovat valmiita ottamaan lisää vastuuta alueellisten tehtävien osalta.

Pääkaupunkiseudun erilliskorjauksen periaatteista

Erilliskorjauksena esitetään, että pääkaupunkiseudulle perustetaan lailla pääkaupunkiseudun sote-alue. Se vastaa siitä, että palvelut ovat yhteen sovitettuja kokonaisuuksia ja ne toteutetaan alueen asukkaiden tarpeiden mukaan lähellä heitä. Sote-alue käy neuvottelut valtion kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuden rahoituksesta ja palvelujen järjestämisestä.

Maakunta vastaa vaativan erikoissairaanhoidon palveluista (HUS). Sote-alue käy neuvottelut ja sopii maakunnan kanssa pääkaupunkiseudun vaativan erikoissairaanhoidon palveluista ja niiden rahoituksesta.

Pääkaupunkiseudulla kaupungit voivat tuottaa palvelut itse, yhteistoiminnassa tai hankkia ostopalveluina ulkopuolisilta palvelujen tuottajilta.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien toimivaltaan kuuluvia tehtäviä ei siirretä uudelle maakunnalle. Valtion aluehallinnon (Ely) nykyisistä lakisääteisistä maakunnalle siirtyvistä tehtävistä resursseineen osa siirretään pääkaupunkiseudun kaupunkien järjestämis- ja tuottamisvastuulle. Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyötä tiivistetään em. tehtävissä tarvittavilta osin tavoitteena tarjota henkilö- ja yritysasiakkaille mahdollisimman yhdenmukaisia palveluja. Tällaisia tehtäviä ovat elinkeino- ja työllisyyspalvelut sekä nii-

hin liittyvät viranomaistehtävät ja maahanmuuttajien palveluihin, työllistymisen tukemiseen ja kotouttamiseen liittyvät tehtävät.

Demokratian ja osallistumisen näkökulmasta keskeisiä tavoitteita erilliskäytökselle ovat kansanvaltaisuuden, kunnallisen itsehallinnon ja läheisyysperiaatteiden toteutuminen.

Erilliskäytöksen mahdollistava lainsäädäntövalmistelu käynnistetään välittömästi. Valmistelu tehdään yhteistyössä valtion ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa. Pyritään pääkaupunkiseutua koskevan erillislain voimaantuloon jo aiemmin kuin valtakunnallinen sote- ja maakuntalainsäädäntö tulee voimaan. Pääkaupunkiseudun kaupungit varautuvat lainsäädäntövalmistelun aikana valmistelevaan väliaikaiseen kuntayhtymän perustamista siten, että kuntayhtymä voidaan perustaa ja tehtäväsiirrot toteuttaa vuoden 2017 aikana.

Erilliskäytöksiesityksen jatkokäsittely ja toimeenpanon käynnistäminen

Pääkaupunkiseudun erilliskäytöksiehdotusta on valmisteltu tavoitteena, että kaupunginjohtajien yhteinen esitys kaupunginhallituksille valmistuu elokuun loppuun mennessä.

Erilliskäytöksiesitys tehdään valtioneuvostolle, jonka myönteinen kanta on edellytys jatkovalmistelun käynnistämiseksi.

Pääkaupunkiseudun kaupungeissa tehdään mahdollista jatkovalmistelua ja sen organisointia koskevat päätökset erikseen, kun esityksen mahdollisesta etenemisestä jatkovalmisteluun on saatu varmuus.

Tarkoituksena on tehdä esitys kaupunginhallituksille ja – valtuustoille tilapäisen ja laajapohjaisen luottamushenkilötoimielimen asettamisesta. Pääkaupunkiseudun kaupungit nimeävät edustajansa toimielimeen. Nimettävien edustajien lukumäärä määräytyy kuntien asukasluvun ja poliittisen edustavuuden suhteen kuitenkin niin, että Kauniaisilla on vähintään yksi edustaja. Toimielimen esittelijöinä toimivat pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajat.

Tarkoituksena on lisäksi, että Keravan kaupungille ja Kirkkonummen kunnalle lähetetään nimeämispyyntö, jonka pohjalta em. kunnat voivat omalta osaltaan päättää osallistumisestaan erilliskäytöksen jatkovalmisteluun ja edustajiensa nimeämisestä em. toimielimeen.

Seudun kuntien yhteinen toimielin päättää valtuustoille tehtävästä esityksestä.

Mikäli seudun kaikki kunnat hyväksyvät yhteisen esityksen ja valtio suhtautuu esitykseen myönteisesti, niin jatkoneuvottelut ja valmistelu varaudutaan käynnistämään välittömästi.

Kaupunginhallitus

§ 138

31.08.2016

KJ:

KH päättää vireillä oleviin sosiaali- ja terveydenhuollon ja aluehallinnon uudistuksiin liittyen:

- esittää valtioneuvostolle pääkaupunkiseudun erillisratkaisua koskevan valmistelun käynnistämistä yhteistyössä valtion ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kesken liitteestä ilmenevien lähtökohtien ja periaatteiden mukaisesti sekä
- todeta, että edellä mainitun jatkovalmistelun käynnistäminen edellyttää vastaavan sisältöisen esityksen hyväksymistä kaikissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginhallitus	§ 133	17.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 139	31.08.2016

Hallintosäännön uudistamista ohjaavan työryhmän asettaminen

270/00.01.01/2016

KH 17.08.2016 § 133

Lisätiedot:

kaupunginsihteeri Gun Söderlund, puh. 09 5056 238
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Uusi kuntalaki astui voimaan 1.5.2015 kuitenkin siten, että merkittävää osaa laista sovelletaan vasta 1.6.2017 lukien, jolloin uusi kuntavaalikausi alkaa. Näin ollen lain vaikutukset näkyvät pitkälti kuntien toiminnassa vasta seuraavan vaalikauden alusta.

Kunnan päätöksenteko- ja hallintomenettelyistä säädetään kuntalain 12 luvussa. Kuntalain lisäksi menettelyä ohjaavat muun muassa hallintolaki ja hallinnon yleiset periaatteet. Hallintosäännön sisällöstä säädetään kuntalain 90 §:ssä. Kuntalain mukaan hallintosäännön määräykset koskevat hallinnon ja toiminnan järjestämistä, päätöksenteko- ja hallintomenettelyä sekä valtuuston toimintaa. Hallintosäännön ohella kunnan toiminnan muita keskeisiä ohjausvälineitä ovat kuntastrategia, talousarvio ja taloussuunnitelma.

Kuntalain lähtökohtana on, että kaikki johtosäännöllä määrättävät asiat kootaan hallintosääntöön, jolloin ei tarvita muita johtosääntöjä. Hallintosääntöön otetaan määräykset, jotka aiemmin olivat valtuuston työjärjestyksessä, toimielinten johtosäännöissä, taloussäännössä, tarkastussäännössä jne. Tässä yhteydessä mainittakoon, että Kauniaisissa on jo vuonna 2004 koottu silloiseen vuodelta 1995 olevaan hallintosääntöön mm. KH:n ja lautakuntien johtosääntötasoiset määräykset, jolloin yksityiskohtaista sääntelyä on huomattavasti kevennetty ja yhdenmukaistettu. Erillisiksi sääntötasoisiksi valtuuston hyväksyttäviksi asiakirjoiksi jätettiin ainoastaan valtuuston työjärjestys ja luottamushenkilöiden palkkio- ja matkustussääntö sekä tarkastussääntö ja arkistotoimen toimintasääntö. Lain perustelujen mukaan hallintosääntömääräykset voidaan jakaa eri asiakirjoihin silloin, kun kaikkia määräyksiä ei kunnan organisaation laajuuden perusteella ole tarkoituksenmukaista koota yhteen. Valmistelun edetessä saattaa tulla harkittavaksi olisiko sittenkin tarkoituksenmukaista pilkkoa joitakin selkeitä asiakokonaisuuksia koskevat määräykset erillisiksi asiakirjoikseen.

Kuntaliitossa on kevään 2016 aikana valmisteltu hallintosääntömallia, jonka työversio (26.2.2016) on luettavissa Kuntaliiton verkkosivuilla. Uuden hallintosäännön tulee olla voimassa viimeistään 1.6.2017 ja sen hyväksymisestä päättää valtuusto. Tavoitteena on saada hallintosääntö valmisteltua siten, että luottamuselinkäsittely tapahtuu alkuvuodesta 2017.

Tähänastinen viranhaltijavalmistelu on voimassa olevien sääntöjen ja alustavan mallisäännön pohjalta ollut luonteeltaan lähinnä asioiden teknisluonteista kirjaamista. Toimialojen johtoryhmiä on valmistelun ensimmäisessä vaiheessa pyydetty tarkistamaan mm. toimivaltakysymyksiä ja erillislain perusteella johtosääntötasoisesti määriteltävä päätösvalta.

Kaupunginhallitus	§ 133	17.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 139	31.08.2016

Hallintosäännön valmistelu sisältää kuitenkin joukon sellaisia osia ja kysymyksenasetteluja, joiden valmistelu yksinomaan viranhaltijatyönä ei ole tarkoituksenmukaista valmistelun etenemisen kannalta. Siksi valmistelua tukemaan olisi tarkoituksenmukaista asettaa luottamushenkilöistä koostuva ohjausryhmä, jonka tehtävänä olisi valmistelutyön kuluessa kokoontua muutaman kerran tuomaan poliittiseen päätöksentekoon liittyvää näkemystä valmistelutyöhön ja linjaamaan asioita erityisesti hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyen. Samalla syntyy jo tässä vaiheessa mahdollisuus arvioida kaupungin nykyisen hallinnon ja toiminnan järjestämisen sekä omaksuttujen käytäntöjen tarkoituksenmukaisuutta.

Todettakoon myös tässä, että tarkastuslautakunnan tulee kuntalain 121 §:n mukaan valmistella esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi.

Viranhaltijajäsenenä ohjausryhmään kuuluvat kaupunginjohtaja ja kaupunginsihteeri, joka koordinoi valmistelua.

KJ:

KH päättää perustaa hallintosäännön valmisteluun ohjausryhmän ja nimeää siihen puheenjohtajan ja 2–3 luottamushenkilöjäsentä sekä kaupunginjohtajan ja kaupunginsihteerin ohjausryhmän viranhaltijajäseniksi.

.....

Puheenjohtajan ehdotus asian jättämisestä pöydälle, hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös:

Asia jätettiin pöydälle.

KH 31.08.2016 § 139

KJ:

KH päättää perustaa hallintosäännön valmisteluun ohjausryhmän ja nimeää siihen puheenjohtajan ja 2–3 luottamushenkilöjäsentä sekä kaupunginjohtajan ja kaupunginsihteerin ohjausryhmän viranhaltijajäseniksi.

.....

Jäsen Stenbergin ja jäsen Ant-Wuorisen ehdotukset valinnoiksi hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös:

KH päätti perustaa hallintosäännön valmisteluun ohjausryhmän ja nimesi siihen puheenjohtajaksi Finn Bergin ja jäseniksi Tiina Rintamäki-Ovaskan ja Juha Pesosen sekä kaupunginjohtajan ja kaupunginsihteerin ohjausryhmän viranhaltijajäseniksi.

Yhdyskuntalautakunta	§ 69	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 140	31.08.2016

Kiinteistötoimitusmaksutaksa vuodelle 2017

733/02.05.00/2014

YLK 16.08.2016 § 69

Lisätiedot:

kiinteistöinsinööri Johanna Määttä, puh. 09 5056 253
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kiinteistötoimitusmaksulain (KtmL 558/95) mukaan kiinteistötoimituksesta ja muusta kiinteistönmuodostamislain mukaisesta toimenpiteestä ja tehtävästä sekä näihin verrattavista muista toimituksista ja tehtävistä perittävä maksu tai sen laskentaperusteet määrätään kunnanvaltuuston päättämässä kiinteistötoimitusmaksutaksassa (KtmL 4 §). Kiinteistötoimitusmaksu peritään kunnalle (KtmL 2 §).

Nykyinen taksa (**oheismateriaalina**) on ollut voimassa 1.1.2016 alkaen. Ehdotus uudeksi kiinteistötoimitusmaksutaksaksi on esityslistan **liitteenä**. Taksan maksuja on korotettu huomioiden kustannusten nousu ja yhdyskuntatoimen muiden taksojen korotukset.

YTJ:

Lautakunta esittää, että KH ehdottaa KV:lle esityslistan liitteen mukaisen kiinteistötoimitusmaksutaksan hyväksymistä siten, että uudet maksut tulevat voimaan 1.1.2017.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

KH 31.08.2016 § 140

KJ:

KH päättää esittää KV:lle liitteen mukaisen kiinteistötoimitusmaksutaksan hyväksymistä siten, että uudet maksut tulevat voimaan 1.1.2017.

.....

Todettiin teknisenä korjauksena taksassa ollut virheellinen työkorvauksia koskeva pykäläviittaus.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

Lausunto Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymän (HSL) alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2017 - 2019

652/00.04.01/2014

YLK 16.08.2016 § 67

Lisätiedot:

yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju, puh. 09 5056 234
kuntatekniikan projekti-insinööri Lennart Långström, puh. 09 5056 387
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) perussopimuksen 23 §:n mukaan kuntayhtymällä on oltava taloussuunnitelma, joka ajoittuu kolmelle seuraavalle vuodelle. Taloussuunnitelma tarkistetaan vuosittain. Hallituksen laatimasta ehdotuksesta on pyydettävä jäsenkuntien lausunnot, jotka on liitettävä yhtymäkokoukselle annettavaan talousarvioehdotukseen. Taloussuunnitelman tulee sisältää mm. strategiasuunnitelma sekä tariffien ja palveluverkon muutoksia koskevat suunnitelmat.

HSL -kuntayhtymän hallitus on kokouksessaan 14.6.2016 päättänyt pyytää taloussuunnitelmaehdotuksesta 2017 – 2019 jäsenkuntien lausunnot 31.8.2016 mennessä.

Lausuntoa pyydetään:

- strategiasuunnitelmasta
- liikenteen palvelutasosta ja palvelutason muutoksista
- lipun hintojen keskimääräisistä muutoksista
- kuntaosuuksien tasosta
- tarkastusmaksun korottamisesta
- kuntakohtaisen ylijäämän käytöstä tai alijäämän takaisin maksamisesta suunnitelmakaudella 2017 - 2019
- ennen kaarimallin hinnoittelun käyttöönottoa tapahtuvasta kunta-osuuslaskentamallin kehittämisestä
- valmiudesta järjestää sähköbussien pikalatausasemat

Lausuntopyyntö on esityslistan **oheismateriaalina**. Lausuntopyyntöön liit-
tyvä aineisto on julkaistu internet-osoitteessa:

<https://www.hsl.fi/paatoksenteko>

Esityslistat ja pöytäkirjat/Hallitus 14.6.2016. Aineisto on myös nähtävillä kokouksessa.

Alustavan toiminta- ja taloussuunnitelman perusteena ovat:

- HSL:n strategia 2025
  - HSL:n henkilöstöstrategia 2018
  - voimassa oleva toiminta- ja taloussuunnitelma 2016 - 2018
  - hyväksytty liikennöintisuunnitelma 2016 - 2017 ja pidemmän aikavälin suunnitelmat
-

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

- vuoden 2015 tilinpäätöstiedot ja saatavissa olevat toteutumätiedot vuodelta 2016

Taloussuunnitelma vuosille 2018 - 2019 on laadittu vuoden 2017 kustannustasoon.

Strategiasuunnitelma

HSL:n toimintaa ohjaa vuonna 2014 laadittu strategia, joka ulottuu vuoteen 2025. Perustehtävänä on kehittää ja tarjota sujuvia ja luotettavia liikkumisratkaisuja asukkaiden tarpeisiin. Visio 2025 kuuluu: "Joukkoliikenne on ykkösvalinta ja Helsingin seutu älykkään, kestävän ja turvallisen liikkumisen suunnannäyttäjänä." HSL:n arvoja ovat yhteistyö, ympäristövastuu, asiakaslähtöisyys ja jatkuva kehittyminen. Strategiset tavoitteet kaudelle 2017-2019 ovat:

- 1) Sujuvat matkat - Asiakkaiden matkaketju perustuu joukkoliikenteen runkoverkkoon ja sujuviin liityntäyhteyksiin.
- 2) Selkeää palvelua - Tarjoamme asiakkaille ajantasaista tietoa ennen matkaa ja matkan aikana sekä selkeät, helppokäyttöiset ja kohtuuhintaiset liput.
- 3) Joukkoliikenne kasvuun - Ohjaamme liikenteen kasvun joukkoliikenteeseen, kävelyyn ja pyöräilyyn.
- 4) Tiivis ja vetovoimainen seutu - Raideliikenneverkkoon perustuva liikennejärjestelmä tiivistää yhdyskuntarakennetta ja vahvistaa seudun vetovoimaisuutta.
- 5) Vähemmän päästöjä - Lisäämme vähäpäästöisen liikenteen osuutta joukkoliikenteessä.
- 6) Tehokasta taloutta - Parannamme joukkoliikenteen kustannustehokkuutta ja vahvistamme koko liikennejärjestelmän rahoituspohjan kestävyyttä.

Liikenteen palvelutaso ja palvelutasomuutokset

HSL:n runkoverkko laajenee merkittävästi Länsimetron käyttöönoton myötä ja siinä yhteydessä toteutettava Etelä-Espoon linjastouudistus aiheuttaa Kauniaisten kannalta merkittävimmät palvelutasomuutokset. Liityntälinjat Tapiolaan ja Matinkylään tulevat, HSL:n suunnitteluohjeen mukaisesti, tarjoamaan sujuvat yhteydet metroasemille mutta paikallinen palvelutaso heikkenee monessa tapauksessa samalla kun tarvittavien vaihtojen määrä kasvaa.

Muita merkittäviä liikenteen palvelutasomuutoksia suunnitelmakaudella ovat:

- Koillis-Helsingin linjastomuutos 2017
  - runkolinja 500 Herttoniemi –Munkkivuori syksyllä 2018
  - runkolinja 510 Pasila –Tapiola vuonna 2019
  - runkolinjan 560 jatke Matinkylään syksyllä 2019
  - runkolinja 570 Mellunmäki – Aviapolis syksyllä 2019
  - raitioliikenteen linjastosuunnitelman muutokset vuonna 2017 alkaen
-

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

Linjastoa kehitetään keskittämällä tarjontaa vahvoille reiteille. HSL osallistuu pikaraitiotie Raide-Jokerin rakennussuunnitteluun ja rakentamisen ohjaamiseen.

HSL osallistuu suunnitelmakaudella eBusSystems-hankkeeseen, jossa kehitetään sähköbussijärjestelmää. Bussiliikenteen hankinnoissa suositetaan tarjousvertailussa sekä haitallisia lähipäästöjä että CO2-kuormitusta vähentäviä ratkaisuja.

Uusi matkalippujärjestelmä ja seudullinen ajantasainen matkustajainformaatiojärjestelmä (LIJ-hanke) otetaan käyttöön täydessä laajuudessaan vuodesta 2017 alkaen. Lippujärjestelmä vaihtuu TTS-kaudella kaarimaisiin vyöhykkeisiin, joissa lippujen hinnoittelu ei enää perustu kuntarajoihin. Vyöhykkeiden ymmärtämistä tuetaan matkustajainformaatiolla, markkinoinnilla ja palvelumuotoilulla. Lipunmyynnin painopistettä siirretään itsepalvelukanaviin.

Tavoitteena on tarjota matkustajille entistä enemmän ajantasaista tietoa ennen matkaa ja matkan aikana. Reittioppaan uudistus on myös tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2017 alusta. Tavoitteen mukaisesti pyritään kasvattamaan sähköisiin palveluihin rekisteröityneiden asiakkaiden määrä useaan sataan tuhanteen vuoteen 2018 mennessä.

Taloussuunnitelma

Toimintatulot

HSL:n toimintatulot vuonna 2017 ovat yhteensä 702,4 milj. euroa. Kasvu edellisvuoden ennusteeseen verrattuna on 52,8 milj.€ (8,1 %). Vuonna 2018 toimintatulojen arvioidaan olevan 710,2 milj.€ ja vuonna 2019 713,3 milj.€.

Lipputulot ja lipun hintojen keskimääräiset muutokset

Lipputulosten arvioinnin perustana on käytetty neljän kuukauden toteutumatioiden pohjalta tehtyjä lipputuloennusteita sekä esitettyjä hinnankorotuksia. Lipputulosten (alv 0 %) arvioidaan olevan vuonna 2016 yhteensä 324,6 milj.€ ja 344,0 milj.€ vuonna 2017. Lipputulosten kasvu 6 % perustuu pääosin lippujen hinnankorotuksiin. Lippujen hintoja esitetään korotettavaksi vuonna 2017 keskimäärin 5,5 %. Korotusesitys johtuu pääosin Länsimetron käyttöönoton sekä muun metro- ja junaliikenteen aiheuttamista infrastruktuurikustannuksista. Osaltaan kustannuksia kasvattaa myös raideliikenteen operointikustannusten kasvu. Vuosittaiseen lipunmyyntiin vaikuttavan matkustajamäärän arvioidaan kasvavan vuosittain keskimäärin noin 1,0 %, vuodesta 2016-2017 kuitenkin 2%.

Vuonna 2018 lipputulosten arvioidaan olevan 347 milj.€ ja v. 2019 351 milj.€. Kauniaisten lipputulosten arvioidaan vastaavasti olevan kasvusuunnitellut: ennuste vuodelle 2016 on 1,482 milj.€, lausuntoaineistossa vuonna 2017 ne ovat 1,689 milj.€, v. 2018 1,706 milj.€ ja v. 2019 1,724 milj.€.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

TTS-esityksessä kuntien keskimääräinen subventiotaso pysyy juuri ja juuri alle 50 %:ssa, vaikka se vuoden 2017 osalta ylittyykin hieman (50,6 %). Mikäli subventioaste haluttaisiin pitää maksimissaan 50 %:ssa myös vuonna 2017, tulisi lipputuloja kerätä lisää n. 4,5 milj.€ ja korottaa lipunhintoja keskimäärin 10,0 % nyt esitetyn 5,5 % sijaan. Espoon ja Kauniaisten sisäisiin lippuihin esitetään 5,7 % korotusta ja pääkaupunkiseudun seutulippuihin 4,8 % korotusta. Kertalippujen hintoja korotetaan keskimäärin 8,9 %, arvolippujen 5,1 % ja kausilippujen 4,7 %.

Kuljettajamyyntiä pyritään edelleen vähentämään ja ennakkoon myytävälle kertalippuille esitetään annettavaksi 10 % alennus kaikilla vyöhykkeillä. Mo-biililiput ovat myös ennakkoon myytäviä lippuja.

Kuntien tuki kohdennetaan jatkossakin säännöllisten käyttäjien kausi- ja arvolippujen hintoihin. TTS:ssä suunnitelmakauden lipputulot on arvioitu nykyisen tariffijärjestelmän perusteella. Vyöhykkeisiin perustuva järjestelmä tulee käyttöön aikaisintaan elokuussa 2017.

Kuntaosuudet

Menot, joita ei voida kattaa lippu- tai muilla tuloilla, jäsenkunnat maksavat HSL:lle kuntaosuuksina. Kuntaosuudet ovat talousarvioesityksessä vuonna 2017 yhteensä 342,8 milj.€ ja muodostavat 48,8% HSL:n toimintatuloista. Kuntaosuuksia vähentävänä eränä on huomioitu jäsenkuntien edellisten vuosien yli-/alijäämä yhteensä 14,2 milj.€. (Ennuste kuntaosuuksille vuonna 2016 on 309,9 milj.€ ja TP 2015 oli 298,9 milj.€.)

Kauniaisten kuntaosuus vähennysten jälkeen tulisi lausuntoaineistossa esitetyn mukaisesti olemaan 0,616 milj.€ vuonna 2017, vuonna 2018 se olisi 0,605 milj.€ ja vuonna 2019 0,614 milj.€. Näihin lukuihin ei kuitenkaan ole sisällytetty uuden, aikaisintaan elokuussa 2017 käyttöön otettavan vyöhykemallin vaikutuksia, jotka tähänastisten arvioiden mukaan nostaisivat Kauniaisten kuntaosuutta hyvinkin merkittävästi, jopa n. 600.000 euroa vuositasolla. Vuonna 2016 Kauniainen on budjetoinut kuntaosuudekseen HSL:n ilmoituksen mukaisesti 0,781 milj.€.

Kuntaosuuslaskentamallia kehitetään ennen kaarimallin käyttöönottoa ja lausuntopyyntö koskee myös tulevaa kuntaosuuslaskennan kehittämistä.

Tarkastusmaksu

Tarkastusmaksu on ollut 80 euroa vuodesta 2007 lähtien. Tarkastusmaksua esitetään tänäkin vuonna korotettavaksi 100 euroon. Tarkastusmaksutuottoja on arvioitu vuonna 2017 kertyvän 5 milj.€, joista luottotappiota koituu kuitenkin 2,5 milj.€.

Valtion tuet

Valtion suurten kaupunkien joukkoliikennetuen määräksi on arvioitu 4,7 milj.€ vuosina 2017 - 2019. Vuonna 2014 tämä tuki HSL:lle oli vielä 6,1 milj.€. Muita tukia ja avustuksia arvioidaan saatavan 1,4 milj.€.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

Muut tulot

Muut toimintatulot muodostuvat liikennöitsijöiltä laskutettavista laite- ja tilavuokrista, VR:ltä ja Tampereelta laskutettavasta tarkastustoiminnasta, asiakkaiden korttimaksuista sekä muista palvelumaksuista.

Toimintamenot

HSL:n toimintamenot vuonna 2017 ovat yhteensä 696,2 milj.€. Toimintamenot kasvavat vuoden 2016 ennusteesta 52,5 milj.€ (8,1 %). Vuonna 2018 toimintamenojen arvioidaan olevan 702,0 milj.€ ja vuonna 2019 706,9 milj.€.

Palveluiden ostomenot vuonna 2017 ovat yhteensä 665,7 milj.€ muodostaen merkittävimmän osan, 95,6 % HSL:n toimintamenoista.

Joukkoliikenteen operointikustannukset

Joukkoliikenteen operointikustannukset ovat vuonna 2017 495,9 milj.€, 71,2 % HSL:n toimintamenoista nousten hieman vuoden 2016 tasosta (492,5 milj.€). Joukkoliikenteen kustannustaso nousee keskimäärin 1,2 %. Vuonna 2018 operointikustannukset ovat 502,6 milj.€ ja vuonna 2019 508,1 milj.€.

Bussiliikenteen menot vuonna 2017 ovat yhteensä 307,1 milj.€, sisältäen sähköbussien hankinnan nettokustannuksia 0,8 milj.€. Vuonna 2018 bussiliikenteen kustannukset ovat 311,4 milj.€ ja vuonna 2019 313,4 milj.€. Bussiliikenteen vuoden 2017 kustannukset on arvioitu olettaen, että Länsimet-ro alentaa bussiliikenteen kustannuksia.

Junaliikenteen menot ovat vuonna 2017 yhteensä 88,7 milj.€, vuonna 2018 87,6 milj.€ ja vuonna 2019 89,5 milj.€.

Raitioliikenteen kustannusten vuonna 2017 arvioidaan olevan 54,1 milj.€. Vuonna 2018 kustannuksiksi arvioidaan 57,3 milj.€ ja vuonna 2019 58,6 milj.€.

Metrolinjan kustannusten vuonna 2017 arvioidaan olevan 42,7 milj.€. Vuosina 2018 ja 2019 kustannuksiksi arvioidaan 43,0 milj.€.

Lauttaliikenteen kustannusten arvioidaan olevan 4,1 milj.€ vuosittain 2017-2019.

Kauniaisten osuus operointikustannuksista vuonna 2017 arvioidaan olevan 1,999 milj.€, vuonna 2018 1,996 milj.€ ja vuonna 2019 2,024 milj.€.

Joukkoliikenteen infrakorvaukset

HSL:n ja sen jäsenkuntien välinen sopimus joukkoliikenneinfran kustannusten korvaamisesta on ollut voimassa vuodesta 2010. Sopimuksen mukaan vuonna 2012 tai sen jälkeen käyttöön otettavien, merkittävien joukkoliikenneinvestointien johdosta infrakulujen kohdistamisesta sovitaan koko-

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

---

naan erikseen. Tällaisia uusia, merkittäviä investointeja ovat Länsimetro ja Kehärata.

Talous- ja toimintasuunnitelmassa infrakustannusten jaossa on sovellettu Kehäradan ja Länsimetron osalta 27.5.2015 hyväksytyyn sopimuksen periaatteita. Inframenoihin sisältyy 50 % pääoman poistoista ja koroista sekä hallinto- ja ylläpitokulut täysimääräisinä. Pääomakorvauksen laskentaperusteena ennen vuotta 2010 käyttöön otetun infran osalta on käytetty omaisuuden tarkistettua käypää arvoa. Uuden infran osalta laskentaperusteena on hankintahinta johon on lisätty 5% rakennusaikainen korko. Pääomalle laskettavana korkona on käytetty infrasopimuksen mukaista viittä prosenttia.

Kunnille joukkoliikenteen infrasta maksettava käyttökorvaus vuonna 2017 on 135,6 milj.€. Vuonna 2018 korvaus on 135,8 milj.€ ja vuonna 2019 137,0 milj.€. Korkojen osuus infrakustannuksista on 44,3 milj.€ vuonna 2017.

Kauniaisissa ei ole infrakorvausten piiriin luettavia kohteita. Kauniaisten maksettava osuus infrakustannuksista 2017 arvioidaan olevan 0,247 milj.€ ja vuonna 2018 0,254 milj.€. Vuonna 2019 osuus olisi 0,261 milj.€.

Muut palvelujen ostomenot

Muiden kuin operointipalvelujen ja infrapalvelujen ostoihin käytetään vuonna 2017 34,2 milj.€ (2018: 33,0 milj.€ ja 2019: 32,0 milj.€). Tällaisia menoja ovat esim. ICT-kulut sekä tiedotus- ja markkinointikustannukset. Lisäkustannuksia vuosina 2017-2018 aiheuttaa LIJ-hankkeen valmistuminen ja siirtymäkauden uuden ja vanhan matkalippujärjestelmän rinnakkaiskäyttö.

Henkilöstömenot

Henkilöstömenot ovat vuonna 2017 20,6 milj.€, mikä on 3,0 % toimintamenoista. Edellisvuoden ennusteesta henkilöstömenot kasvavat 0,9 milj. eurolla (4,8 %). LIJ-hankkeessa tarvitaan vielä osan vuotta 2017 ylimääräisiä suunnitteluresursseja. Henkilöstömenot vuosille 2018-2019 on budjetoitu v. 2017 tasoon.

Muut menot

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin on vuodelle 2017 varattu 1,1 milj.€ (v. 2018 ja 2019: 1,0 milj.€).

Vuokrakulut vuonna 2017 ovat 5,3 milj.€ (v. 2018 5,4 milj.€ ja 2019: 4,8 milj.€). Vuokrakulut käsittävät HSL:n toimitilojen vuokrakustannusten lisäksi sähköbussista maksettavia leasing-vuokria 1,5 milj. euroa sekä VR:lle maksettavia vuokria matkakorttilaitteista 0,2 milj.€.

Muut kulut vuonna 2017 ovat 3,1 milj.€ (v. 2017 ja 2018: 3,5 milj.€). Muihin menoihin sisältyvät tarkastusmaksujen luottotappiot ja luottotappiovaraukset, joita arvioidaan kirjattavan yhteensä 2,5 milj.€.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

Toimintakate

Toimintakatteen vuonna 2017 arvioidaan olevan 6,2 milj.€ ylijäämäinen, mikä riittää kattamaan rahoituskulut, joita arvioidaan olevan 0,2 milj.€.

Rahoitustulot ja -menot

HSL rahoittaa investointinsa tarvittaessa lainanotolla rahoituslaitoksilta. HSL on toistaiseksi ollut velaton ja talousarviolainaa ei todennäköisesti tarvitse nostaa myöskään vuonna 2016.

Uusiin investointeihin arvioidaan vuonna 2017 tarvittavan lainaa 20 milj.€, vuonna 2018 10 milj.€ ja vuonna 2019 5 milj.€. Lainakanta vuoden 2019 lopussa olisi noin 31 milj.€. Lainakorkona laskennassa on käytetty 1,5 %. Rahoituksen nettomenojen vuonna 2017 arvioidaan olevan 0,2 milj.€ (v. 2018 ja 2019 0,5 milj.€).

Vuosikate rahoituserien jälkeen on 6,0 milj. euroa ylijäämäinen, mikä ei riitä kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja.

Suunnitelmapoistot vuonna 2017 ovat 20,2 milj.€ ja ne kasvavat edellisvuoden ennusteeseen verrattuna 10,2 milj.€ (102,4 %). Suunnitelmapoistojen arvioidaan kasvavan vuosina 2017-2018 LIJ-hankkeen valmistuttua (varaus 2018: 21,9 milj.€ ja 2019: 20,0 milj.€).

Tilikauden 2017 alijäämäksi arvioidaan jäävän 14,2 milj.€, ja se voidaan kattaa edellisvuosien jäsenkunnille kertyneestä kumulatiivisesta ylijäämästä, joka otetaan huomioon kuntaosuuksissa niitä vähentävänä eränä.

Investoinnit

HSL:n investointimenot vuonna 2017 ovat 18,9 milj.€ (v. 2018: 8,7 milj.€ ja v. 2019: 5,6 milj.€). Suunnitelmakauden merkittävin investointi on lippu- ja informaatiojärjestelmä LIJ-hanke, johon suunnitelmakauden 2017 - 2019 aikana käytetään yhteensä noin 13,5 milj.€. Matkustajainformaatiolaitteisiin ja -järjestelmiin (mm. uusi Reittiopas) on varattu suunnitelmakaudelle 7,1 milj.€.

Peruspääoma

HSL:n peruspääoma on 1.1.2016 yhteensä 9,230 milj.€. Kauniaisten osuus peruspääomasta on 0,071 milj. euroa. Peruspääomaosuuksiin ei esitetä muutoksia suunnitelmakaudella. Peruspääomalle ei esitetä maksettavaksi korkoa.

Kuntakohtaisen yli-/alijäämän käyttö

Vuoden 2016 talousarvion mukaan kumulatiivista ylijäämää on käytettävissä yhteensä 42,7 milj.€. Kauniaisten kumulatiivisen ylijäämän 31.12.2016 arvioidaan olevan 0,421 milj.€. Vastaavasti 31.12.2015 ylijäämä oli 0,572 milj.€. Kauniaisten kumulatiivinen ylijäämä on suunniteltu käytettävän vuosina 2017 - 2019 0,140 milj.€ vuosittain kuntaosuutta pienentävänä summana. Ylijäämälle maksetaan korkoa.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

Kuntaosuuslaskenta kaarimallissa

Joukkoliikenteen kaarimalliin siirryttäessä kaikki lipputyypit muuttuvat, mikä vaikuttaa lipputulojen ja kustannusten kohdistumiseen HSL:n jäsenkunnille. Kaarimallissa kuntien sisäisiä lippuja ei ole, vaan kaikki vyöhyketyypit ovat seudullisia. Kaarimallissa lipputulot on tarkoitus jakaa nykyisten seutulippujen jakoperiaatteilla, kuntalaisuustietojen perusteella. Kohdistamatomat lipputulot, kuten kertaliput, on jaettava olettaen niiden käytön vastaavan esimerkiksi henkilökohtaisten aikuisten ja lasten arvolippujen käyttöä. Myös operointikustannukset jaetaan nykyisin kunnille käytön mukaan. Kuntaosuuslaskentaa on kaarimallin käyttöönoton muutostilanteessa mahdollista tarkastella HSL:n linjaston mukaisena seudullisena kokonaisuutena sekä hakea vaihtoehtoja lipputulojen, operointikustannusten ja yleiskustannusten kohdentamiselle kunnille.

Vaihtoehtoja kuntaosuuslaskennalle kaarimallissa voisivat olla:

- VE1, Nykymalli
  - Kaarimallin lipputulot jaetaan kuten nykyiset seutulipputulot
  - Kustannukset jaetaan kuten nykyisin, eli operointikustannukset jaetaan liikennemuodoittain ja linjastoittain
- VE2, Nykymallin sovellus
  - Kaarimallin lipputulot jaetaan kuten nykyiset seutulipputulot
  - Kustannukset jaetaan muuten kuten nykyisin, mutta operointikustannuksia ei jaeta linjastoittain vaan liikennemuotokohtaisina kokonaisuuksina

Kaikkia bussilinjoja käsiteltäisiin tässä mallissa kokonaisuutena ja niiden kustannukset jaettaisiin kokonaiskäytön mukaan nykyisten seutulinjojen tapaan. Vaihtoehto voidaan ottaa käyttöön ilman muutoksia perussopimukseen.

- VE3 a, b ja c, Alijäämämalli
  - Operointi- ja yleiskustannuksista vähennetään tulot ja alijäämä jaetaan jäsenkunnille:
    - a) Asukasmäärän mukaan, kunnittain ja kaarittain
    - b) Tarjotun palvelutason mukaan, liikennemuodoittain ja pysäkkeittäin tapahtuvat lähdöt
    - c) Joukkoliikenteen käytön mukaan (tehdyt nousut ja/tai matkustajakilometrit kunnittain)

Vaihtoehtoa ei voida ottaa käyttöön ilman muutoksia perussopimukseen.

Valmius järjestää sähköbussien pikalatausasemat

Yhtenä HSL:n strategisena tavoitteena on vähentää liikenteen päästöjä ja sähköbusseilla liikennöintiä kokeillaan pääkaupunkiseudun eri linjoilla. Tarkoituksena on saada kokemusta liikennöinnin luotettavuudesta, vaadittavasta latausinfrastrasta, sähköbussien tekniikasta, ympäristövaikutuksista se-

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

---

kä vaikutuksista nykyisiin suunnitteluperiaatteisiin ja liikennöintikustannuksiin.

HSL on hankkinut leasingsopimuksella 12 sähköbussia kotimaiselta Linkker bussivalmistajalta liikennöitsijöille 3 vuoden koekäyttöön. Uusia bussiterminaaleja suunniteltaessa on tehty varaukset sähköbussien latausjärjestelmiä varten. Tavoitteena on, että vuonna 2025 kaikki liityntälinjat ajetaan sähköbusseilla, joiden käyttämä sähkö on tuotettu kestäväällä tavalla. Hankkeessa luodaan valmiudet kilpailuttaa sähköbussiliikennettä normaalin bussiliikenteen tapaan. Tämä edellyttää jäsenkuntien sitoutumista pikalatausasemien järjestämiseen yhdessä valittaviin kohteisiin. Sitoutuminen tarvitaan periaatteellisella tasolla kaupunkien lausunnoissa tästä TTS:stä ja yksityiskohtaisella tasolla aina bussiliikenteen tarjouskilpailun yhteydessä.

Lausuntoesitys:

1. Strategiasuunnitelma

Vuonna 2014 laadittu kuntayhtymän strategia on kokonaisuutena onnistunut. Helsingin seudun aseman vahvistaminen älykkään, kestävän ja turvallisen liikkumisen suunnannäyttäjänä, HSL:n Visio 2025:n mukaisesti, on myös Helsingin seudun MAL 2050 strategisten linjausten mukaista.

Strategiset tavoitteet ovat hyvin asetetut, ne tukevat tätä visiota ja ovat kuntayhtymän perustehtävän hoitamisen kannalta välttämättömät. HSL myös kiitettävästi edistää asetettujen strategisten tavoitteiden toteutumista kaikessa toiminnassaan.

Liikenteen maltillinen keskittäminen runkolinjoihin on toki perusteltua, mutta sisältää myös riskejä. Runkolinjaverkostoon ja hyviin liityntäyhteyksiin perustuvat matkaketjut edistävät joukkoliikenteen tehokkuutta, sujuvuutta, luotettavuutta ja kestäväää kehitystä mutta järjestely on samalla omiaan lisäämään tarvittavia vaihtoja. Vaihto on matkustajan kannalta aina sujuvuutta heikentävä tekijä, joka pidentää matka-aikaa ja saattaa vähentää joukkoliikenteen houkuttelevuutta. Runkolinjojen liityntäliikennettä suunniteltaessa on lisäksi nykyistä paremmin voitava erottaa ne yhteystarpeet, jotka eivät suuntaudu runkolinjoille.

Paikallinen liikkumistarve ei rajoitu pelkästään liityntäliikenteeseen, on huolehdittava myös alueiden sisäisten yhteyksien riittävydestä. Joukkoliikenne on merkittävältä osaltaan verovaroin ylläpidettyä palvelua, jolloin sen tulee olla kattavasti käytettävissä. Joukkoliikenneyhteydet lähikouluihin, terveysasemille ja muihin lähipalveluihin tulee jatkossakin turvata. Bussien tulisiakin kerätä asiakkaat ei vain harvoilta pääkauduilla, vaan myös muiltakin kaduilta vaikka sitten harvemmillä aikataululla.

Voimakas panostaminen raideliikenneverkkoon perustuvaan liikennejärjestelmään mahdollistaa näiden kehityskäytävien yhteydessä yhdyskuntarakenteen tiivistämisen, mutta pidentää samalla monessa tapauksessa matka-aikoja ja heikentää yhteyksiä laajalla harvaan asu-

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

---

tulla seudulla. Tämä saattaa kääntyä tavoitteita ja hyvää saavutettua kehitystä vastaan aiheuttamalla henkilöautoliikenteen lisääntymistä. Joukkoliikenteen saavutettavuus on laajalla seudulla tärkeämpää kuin kaukana kulkevan linjan tiheämpi vuoroväli. Tiiviin seudun vetovoima voi liikennejärjestelmän osalta perustua raideliikenneverkostoon pohjautuvan liikennejärjestelmän hyvään palvelutasoon, mutta se ei saa johtaa palvelutason liialliseen heikentämiseen harvemmin asutuilla alueilla.

Selkeä palvelu ja ajantasaisen tiedon saatavuus on olennainen osa nykyaikaista laadukasta joukkoliikennejärjestelmää. HSL:n matkustajainformaatio on hyvällä tasolla ja Reittiopas paljon käytetty ja erittäin hyödyllinen sovellus, jonka asiakaslähtöinen kehittäminen on hyvä asia. Sen sijaan lipunmyyntijärjestelmän kehittäminen kohti ainoastaan itsepalvelu- ja sähköisiä kanavia ei ole kannatettavaa. Lipun hankkimisen tulee olla yksinkertaista ja helppoa kaikenikäisille ja myös satunnaisille matkustajille.

Joukkoliikenteen aktiivinen markkinointi ja liikenteen kasvun ohjaaminen myös kävelyyn ja pyöräilyyn on tärkeä strateginen tavoite Helsingin seudulla.

Vähäpäästöisen liikenteen osuuden lisääminen myös bussiliikenteessä on urauurtava hanke, jolla on edellytyksiä tehokkaasti vähentää haitallisia pienhiukkasia ja CO₂-päästöjä. Kaiken kaikkiaan HSL tekee ansiokasta työtä ympäristön hyväksi monin eri tavoin.

Joukkoliikenteen kustannustehokkuuden edelleen parantaminen ja liikennejärjestelmän rahoituspohjan kestävyuden vahvistaminen on edellytys huomattavien hankkeiden toteutukselle. Toisaalta on huolehdittava siitä, että hankkeita käynnistetään vain taloudellisten edellytysten täytyessä. Kuntien taloudellinen tilanne ei mahdollista subventioasteen nostamista nykyisestä päätetystä 50%:sta. Lippujen hintojen liiallinen nostaminen puolestaan voi vähentää joukkoliikenteen käyttöä. Toiminnan ja talouden suunnittelussa tulee nykyistä enemmän kiinnittää huomiota yhtäaikaisten, kustannuksia voimakkaasti lisäävien kehityshankkeiden välttämiseen.

2. Liikenteen palvelutasot ja muutokset

HSL:n tavoitellessa kuntarajoista riippumatonta joukkoliikennejärjestelmää mm. uuteen vyöhykkeisiin perustuvan ns. kaarimallin myötä, tulee asia ottaa huomioon myös joukkoliikenteen suunnitteluohjeessa niin, että joukkoliikenteen järjestäminen suuntautuu asukkaiden käyttämiin alue- ja paikalliseskuksiin kuntarajoista riippumatta. Esimerkiksi Kauniainen on osalle Espoon alueita lähin tai käytetyin paikalliseskus.

3. Kuntaosuuksien taso

Vaikka vuoden 2016 ennusteessa operointikustannukset ovat talousarviossa 2016 esitettyjä pienemmät, kohdistuu suunnitelmakaudella

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

2017 - 2019 kuntaosuuksiin voimakkaita kasvupaineita mm. suurten infrahankkeiden, lippu- ja informaatiojärjestelmän uudistamisen ja uuden tariffijärjestelmän myötä. Kuntaosuuksia nostavia tekijöitä on useita, ja suuret uudet hankkeet ovat epäilemättä pääosin perusteltuja, mutta kokonaisuutena kustannuskehitystä ei voida pitää hallittuna eikä se vastaa jäsenkuntien omistajaohjauksen lausunnoissaan asettamia taloudellisia tavoitteita.

Keskeisten suurten hankkeiden, Länsimetron ja LIJ:n toistuvat myöhästymiset ovat lisänneet merkittävällä tavalla kustannuksia ja luovat epävarmuutta tulevaan budjetointiin.

Huomattava on, että lausuntoaineiston kuntaosuuksiin ei edelleenkään ole sisällytetty uuteen vyöhykejärjestelmään siirtymisen vaikutuksia edes suuntaa-antavina arvioina. Erityisesti Kauniaisten kuntaosuuksien on tällä uudistuksella aiempien arvioiden mukaan suuri korottava vaikutus.

4. Lipun hintojen keskimääräiset muutokset

Kustannuspaine kohdistuu vastaavasti myös lippujen hintoihin samoista syistä kuin kasvupaine kuntaosuuksiin. Suunnitellut lippujen hintojen korotukset ovat merkittävät ja kehityssuunta huolestuttava joukkoliikenteen houkuttelevuuden kannalta. Esitetyt lipun hintojen keskimääräiset muutokset ovat kuitenkin perusteltuja kuntaosuuksien tason pysyttämiseksi taloussuunnittelukaudella keskimäärin enintään 50 % tasolla kokonaiskustannuksista, kuten jäsenkunnat ovat edellyttäneet. Korotukset ylittävät operointikustannusten nousun (vuonna 2017 sisäiset liput keskimäärin 6,1 % ja seutuliput keskimäärin 4,7 %), mutta lippujen hintojen tulee vastata todellisten kokonaiskustannusten nousua, mukaan lukien infrakustannusten nousu, ellei viimeksi mainittujen osalta onnistuta laajentamaan hankkeiden rahoituspohjaa. Tämä olisi suositeltavaa, sillä merkittävien infrahankkeiden vaikutuspiiri ulottuu HSL-kuntia laajemmalle alueelle.

Korotusten kohdistaminen vuosittain ensisijaisesti kertalippuihin (+8,9 %) vähentää joukkoliikenteen suosiota satunnaiskäyttäjien keskuudessa. Kasvupotentiaalia voisi muuten olla juuri tässä ryhmässä, koska joukkoliikenteen käyttöaste työmatkaliikenteessä on jo Helsingin seudulla ilahduttavan korkea. Lipputuloja tulisikin hintojen noston lisäksi pyrkiä kasvattamaan joukkoliikenteen käyttäjämääriä ja käyttäjäkuntaa lisäämällä, ja matkustajainformaation kehittyessä tähän pitäisi olla hyvät mahdollisuudet.

Ennakkoon myytävien kertalippujen 10 % alennus on toisaalta perusteltu, joskin uuden lipputuotteen luominen on myös hieman arveluttavaa pyrittäessä yksinkertaistamaan valikoimaa. Olennaista kertalippujen hankinnassa on lipun hankkimisen helppous.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

---

5. Tarkastusmaksu

Kauniainen on lausunut tarkastusmaksun korotusesityksestä aiemmissa TTS-lausunnoissaan vuosina 2012-2015. Kaupungin kanta on edelleen, että matkalippujen tarkastustoiminnan ainoa tavoite tulee olla liputta matkustamisen väheneminen. Tavoitteeseen pääsyä pitää helpottaa satunnaisellekin matkustajalle selkeällä informaatiolla ja helppokäyttöisellä lipunmyyntijärjestelmällä, jotta perusteettomia tarkastusmaksuja ei lankea matkustajille, jotka eivät tunne järjestelmää. Erityisesti siirryttäessä uuteen vyöhyke- sekä lippu- ja informaatiojärjestelmään, ei maksua tule korottaa.

Tarkastusmaksun tason on myös oltava kohtuullinen suhteessa muihin, esim. pysäköintivirhemaksun suuruuteen. Nykyinen tarkastusmaksu 80 € on suuruudeltaan riittävä, eikä ole luultavaa, että liputta matkustettaisiin liian alhaisen tarkastusmaksun takia.

6. Kuntakohtaisen yli-/alijäämän käyttö

HSL:n tilinpäätöksen osoittaman kuntakohtaisen yli-/alijäämän hyödyntäminen seuraavien vuosien talousarvioissa on oikeudenmukainen ja kannatettava järjestely.

7. Kuntaosuuslaskenta kaarimallissa

Kaarimallin kuntaosuuslaskennassa nykyisen mallin mukainen käytäntö, VE1, jossa lipputulot jaetaan kuten seutulinoilla on nykyisen perussopimuksen puitteissa toteutettavana ratkaisuna ensisijainen vaihtoehto. Esitetty nykymallin sovellus VE2 voi myös olla harkitseminen arvoisen jos se oleellisesti vähentää työtä kustannusjaon määrittelyssä.

Kuntaosuuslaskennan muuttaminen nykyistä yksinkertaisemmaksi olisi jollain aikavälillä harkinnan arvoista, esimerkiksi perussopimuksen laajemman päivitystarpeen yhteydessä, mutta tällöin tulisi kustannus- ja muita vaikutuksia ensin tutkia huolellisesti. Oikeudenmukainen lähtökohta mahdollisessa uudistuksessa olisi jakaa kustannuksia kunnille joukkoliikenteen käytön mukaisesti. Tällöinkin, kuten nykyäänkin, tulisi olla huolellinen pienten otantojen aiheuttamien vääristymien poistamisesta esim. lippulajitutkimuksissa.

8. Valmius järjestää sähköbussien pikalatausasemat

Kauniaisissa ei tilanpuutteen vuoksi ole järjestettävissä bussiterminaleja tai vilkkaita kääntöpaikkoja sähköbussien latausmahdollisuutta ajatellen.

Kaupunki suhtautuu kuitenkin myönteisesti sähköisen bussiliikenteen edistämisyrittämyksiin ja antaa tässä lausunnossaan tukensa HSL:n sähköbussijärjestelmän kokeiluhankkeelle. Lisäksi Kauniainen sitoutuu muiden jäsenkuntien vastaavasti sitoutuessa, osallistumaan tarvittavan latausinfrastruktuurin hankintaan kuntaosuutensa suhteessa.

Yhdyskuntalautakunta	§ 67	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 141	31.08.2016

YTJ:

Lautakunta päättää esittää KH:lle, että se antaisi HSL:n hallitukselle esityksen mukaisen lausunnon HSL- kuntayhtymän alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosille 2017 - 2019.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

KH 31.08.2016 § 141

Oheismateriaalina on myös selvitys kuntaosuuksista laskentaperusteineen.

KJ:

KH päättää antaa HSL:n hallitukselle esityksen mukaisen lausunnon HSL-kuntayhtymän alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosille 2017-2019.

.....

Jäsen Sederholmin lisäsehdotus lausunnon kohtaan 4 ns. perhelipun käyttöönoton selvittämisestä, hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin sillä lisäyksellä, että lausunnossa esitetään ns. perhelipun käyttöönoton selvittämistä.

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

Lausunto Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymän (HSY) alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2017 - 2019

667/00.04.01/2014

YLK 16.08.2016 § 68

Lisätiedot:

yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju, puh. 09 5056 234
kuntatekniikkapäällikkö Jaakko Koivunurmi, puh. 09 5056 756
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Taustaa

HSY:n yhtymäkokouksen on kuntalain mukaan hyväksyttävä vuoden loppuun mennessä kuntayhtymän seuraavan vuoden talousarvio ja taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi, joista ensimmäinen on talousarviovuosi. HSY:n hallitus päätti kokouksessaan 17.6.2016, kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti, pyytää 2.9.2016 mennessä jäsenkuntien lausunnot toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosille 2017–2019 ennen sen hyväksymistä.

Lausuntoa pyydetään:

- HSY:n alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmaehdotuksesta vuosille 2017-2019
- vesihuollon investointiohjelmasta vuosille 2017-2026
- jätehuollon investointiohjelmasta vuosille 2017-2026

Lausuntopyyntö on esityslistan **oheismateriaalina**. Alustava toiminta- ja taloussuunnitelma 2017–2019 on nähtävillä kokouksessa ja se löytyy myös HSY:n internet –sivuilta osoitteesta:

<https://www.hsy.fi/fi/tietoa-hsy/paatoksenteko/Sivut/Esityslistat-ja-poytakirjat.aspx>

Hallitus, pöytäkirja 17.06.2016, § 83 HSY:n alustava toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2017-2019.

HSY:n toiminta- ja taloussuunnitelman 2017-2019 tavoiteasetanta perustuu yhtymäkokouksen 14.11.2014 hyväksymään strategiaan 2020. Tavoitteita on terävöitetty vähentämällä niiden määrää aiemmista vuosista siten, että ne entistä paremmin fokuoivat toimintaa strategian toteutumisen kannalta keskeisimpiin asioihin. Kaikki tavoitteet ovat numeraalisia, mitattavia ja helposti raportoitavia. Tavoitteiden pohjana ovat strategiset päämäärät:

- ympäristön tila on parantunut
  - toimintavarmuus on korkea ja verkostojen toiminta on optimoitu
  - HSY:n palvelut vastaavat asiakasryhmien tarpeisiin ja asukaskokemus on parantunut
  - HSY:llä on merkittävä rooli alueen materiaali- ja energiatehokkuuden parantamisessa sekä materiaalivirtojen hyödyntämisessä
-

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

- tuottavuus on merkittävästi ja mitattavasti parantunut ja rahoituksen hallittu tasapaino on saavutettu niin, että myös investointimenot kateetaan tulorahoituksella.

Talousarvion ja -suunnitelman laadinnassa tuottavuustavoitteena on ollut keskimääräinen =1,5 % vuotuinen tuottavuuden paraneminen.

Myyntituottojen budjetoinnissa on huomioitu toimintavolyymien ja toiminnan muutokset sekä vesihuollon ja jätehuollon talousmallioletukset.

Yleisenä kustannustason muutoksena talousarviovuodelle 2017 on käytetty 1,2 %:ia, ellei tarkempaa ennustetta ole ollut käytettävissä. Inflaatiokerrointa tarkennetaan syksyllä lopullisen talousarvion valmistelussa. Suunnitelmavuodet on esitetty vuoden 2017 hintatasossa.

Vesihuollon ja jätehuollon investoinnit perustuvat HSY:n hallituksen 22.4.2016 hyväksymiin investointiohjelmiin vuosille 2017-2026, joista jäsenkunnilta pyydetään lausuntoa alustavan toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä.

Alustavassa toiminta- ja taloussuunnitelmassa ei ole otettu huomioon Ekoken Oyj:n osakekauppaa. Tämä sisällytetään syksyllä laadittavaan lopulliseen talousarvioesitykseen.

Yhteenveto toiminta- ja taloussuunnitelmasta 2017–2019

Toiminta:

HSY:n verkostoon pumpatun veden määrän arvioidaan kasvavan vuosittain noin 0,4 % perustuen toiminta-alueen arvioituun 1,5 % vuosikasvuun ja toisaalta veden ominaiskulutuksen ennakoituun 1,1 % vuosittaiseen vähenemiseen. Vuonna 2017 verkostoon pumpatun veden määrän arvioidaan olevan 90,7 miljoonaa m³ ja laskutettavan vedenmyynnin 73,3 miljoonaa m³. Viikinmäen ja Suomenojan jätevedenpuhdistamoilla käsiteltävän jäteveden määrän arvioidaan olevan yhteensä 137,3 miljoonaa m³.

Vuonna 2017 asiakaskiinteistöillä tehdään noin 8,3 miljoonaa jäteastiatyhjennystä ja kuljetetaan jätteitä yhteensä noin 300 000 tonnia. Lisäkasvua syntyy, kun kartongin kiinteistökohtainen keräys ja sako- ja umpikaivolietten kuljetukset siirtyvät kokonaisuudessaan HSY:n järjestämäksi vuoden 2017 aikana.

Jätteen energiakäyttöön Vantaan Energian jätevoimalaan toimitetaan jätteitä yhteensä 228 000 tonnia. Ämmäsuon jätteenkäsittelykeskukseen vastaanotetaan jätteitä yhteensä noin 311 000 tonnia, josta biojätettä on 48 000 tonnia ja muita hyödynnettäviä jätteitä noin 189 000 tonnia. Vastaanotettavien maa-ainesten määräksi arvioidaan noin 59 000 tonnia.

Henkilöstö:

Henkilöstön määrällinen tarve on arvioitu voimassa olevassa henkilöstösuunnitelmassa 2016 - 2018. Yksityiskohtaisella tasolla laaditun suunnitel-

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

---

man mukaisesti henkilöstömäärän lasku loivenee suunnitelmakauden aikana. Vuoden 2017 keskimääräinen henkilöstömäärä on yhteensä 758,5 htv, kun se vuonna 2016 suunnitelman mukaisesti on 768,5 htv. Henkilöstömäärien toteutumat ovat jääneet suunniteltua alemmalle tasolle.

Käyttötalous:

HSY:n toimintatuotot vuonna 2017 ovat 354,7 miljoonaa, 4,1 miljoonaa (1,2 %) enemmän vuoden 2016 ennusteeseen verrattuna. Myyntituottojen budjetoinnissa on huomioitu toimintavolyymien muutokset sekä vesitaksissa oletetun inflaatiokorotuksen lisäksi 2,0 % reaalikorotus. Jätehuollossa korotuksia ei ole oletettu tehtävän.

HSY:n toimintamenot vuonna 2017 ovat 178,6 miljoonaa euroa, 1,3 miljoonaa (-0,7 %) vähemmän vuoden 2016 ennusteeseen verrattuna. Toimintakulujen budjetoinnissa on huomioitu toiminnan muutokset ja merkittävimmät tiedossa olevat kustannusmuutokset, kuten sopimukset palopostien kunnossapidosta, vesihuollon vuotohallintastrategiaan liittyvistä toimenpiteistä ja vuoden 2017 lopulla tapahtuvasta muutosta uusiin toimitiloihin. Jätehuollossa toimintakuluihin vaikuttaa jätteenkuljetuksen käsittelyosuuden läpilaskutuksen vaiheittainen lopettaminen, jolla kuitenkin ei ole tulosvaikutusta.

Kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti HSY perii jäsenkunniltan maksuosuudet muista kuin vesihuollon tai jätehuollon tehtävistä. Nämä kuntaosuudet ovat n. 1 % HSY:n toimintatuloista (v.2017 4,19 milj. euroa) ja niillä katetaan ne seutu- ja ympäristötiedon sekä ilmastoinfon kulut, joita ei muuten saada katettua. Maksuosuudet jaetaan jäsenkuntien asukasluvun suhteessa ja Kauniaisten osuus on 1 %, mikä tarkoittaa suunnitelmakaudella 42 000 € v.2017, 42 000 € v.2018 ja 43 000 € v.2019. Kuluvan vuoden kuntaosuus on 41 000 €. Osuus on budjetoitu ympäristötoimen käyttötalousarvioon.

Toimintatuottojen ja -kulujen erotuksena syntyvä toimintakate vuonna 2017 on 178,0 miljoonaa (50,2 %), kun se vuonna 2016 ennustetaan olevan 172,6 miljoonaa (49,2 %). Toimintakate paranee koko suunnitelmakauden ollen 189,1 miljoonaa (52,7 %) vuonna 2019.

Nettorahoituskulut vuonna 2017 ovat 67,6 miljoonaa, 1,0 miljoonaa vuoden 2016 ennustettua tasoa enemmän. Korkokuluista 63,0 miljoonaa euroa on jäsenkunnille perustamislainoista maksettavia korkoja. Näiden osuus vähenee suunnitelmakauden lopulla, kun perustamislainojen ensimmäiset lyhennykset alkavat vuonna 2019. Rahoitustuottoihin on budjetoitu 1,0 miljoonan euron osinkotuotot Uudenmaan Voima Oy:ltä.

Toimintakatteen ja rahoituserien jälkeen syntyvä vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen jälkeen jää käytettäväksi investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Vuonna 2017 vuosikate on 110,4 miljoonaa, kun investoinnit ja lainojen lyhennykset ovat yhteensä 188,3 miljoonaa euroa. Vuosikate paranee koko suunnitelmakauden ajan, mutta siitä huolimatta erityisesti vesihuollon investointien rahoittamiseksi joudutaan nostamaan uutta ulkopuolista lainaa koko suunnitelmakauden ajan yhteen-

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

---

sä noin 331 miljoonaa euroa toteutuvasta investointitasosta riippuen. Jätehuollon toimialalla tulo-rahoitus kattaa toimialan investoinnit täysimääräisesti kaikkina suunnitelmavuosina.

Tilikauden tulos vuonna 2017 on vuosikatteesta vähennettävien pysyvien vastaavien (käyttöomaisuus) poistojen jälkeen +12,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Jätehuollon investointivarauksen aiempaan purkamiseen liittyvien poistoerokirjausten ja vesihuollon tuloksesta maksettavien tuloverojen jälkeen tilikauden ylijäämä on +12,4 miljoonaa euroa.

Investoinnit:

Vesihuollon ja jätehuollon investoinnit perustuvat HSY:n hallituksen 22.4.2016 hyväksymiin investointiohjelmiin vuosille 2017-2026, joista jäsenkunnilta pyydetään lausuntoa alustavan toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä.

Vuonna 2017 investoinnit ovat yhteensä 167,7 miljoonaa euroa, josta 150,3 miljoonaa on vesihuollon ja 12,4 miljoonaa jätehuollon investointeja.

Vesihuollon investoinnit

Investointisuunnitelman rakenne perustuu kaupunkien kehittymisen mukaisiin investointeihin (kaupunkilähtöiset investoinnit) ja vesihuoltojärjestelmän kehittämisen ja ylläpitämisen mukaisiin investointeihin (vesihuoltolähtöiset investoinnit). Vesihuoltolähtöiset investoinnit on jaettu edelleen vedenhankinnan ja -puhdistuksen investointeihin, verkostoinvestointeihin sekä jätevedenpuhdistuksen investointeihin.

Toiminta-alueen laajentumisen ja kaavoituksen edellyttämät investoinnit suunnitelmakaudelle 2017–2019 ovat yhteensä 108 miljoonaa euroa. Suunnitelmakauden merkittäviä hankkeita ovat mm. Finnoo ja Suurpelto Espoossa, Jätkäsaari, Kalasatama ja Pasila Helsingissä sekä Kehäradan asemaseudut Vantaalla.

Vedenhankinnan ja -puhdistuksen investoinnit suunnitelmakaudelle 2017-2019 ovat yhteensä 19,8 miljoonaa euroa. Merkittävimmät investoinnit kaudella ovat Pitkälän vedenpuhdistuslaitosten kapasiteetin nostaminen ja rakennustekninen saneeraus sekä Kuninkaanlähteen pohjavedenottamon uudistaminen.

Vedenjakelun ja viemäroinnin investoinnit suunnittelukaudelle 2017-2019 ovat yhteensä 148,6 miljoonaa euroa. Vedenjakeluverkoston merkittävimmät investoinnit suunnitelmakaudella ovat Hiekkaharjun uuden vesitornin rakentaminen, uudet yhteydet Vanhastakaupungista Ala-Tikkurilaan, Ilmalan painepiiristä Myyrmäkeen ja Mäkkylästä Kauniaisten vesitornille sekä Helsingin keskusta-alueen tunnelivesijohtoverkon täydentäminen energia-tunneliin rakennettavalla Mäkelänkatu-Junatie runkovesijohdolla.

Merkittävimmät viemärointijärjestelmän investoinnit suunnitelmakaudella ovat Kivistön ja Koillis-Espoon runkoviemäri, Laajasalon pumppaamon painevieman kahdentaminen sekä Jokivarsi-Mikkola runkoviemäri.

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

Verkostosaneerauksessa keskitytään runkoyhteyksien toiminnan varmistamiseen. Merkittävä osa verkostosaneerauksista tehdään yhteishankkeina kaupunkien katutöiden yhteydessä.

Jätevedenpuhdistuksen investoinnit suunnitelmakaudella 2017-2019 ovat yhteensä 268,4 miljoonaa euroa. Merkittävin investointi suunnitelmakaudella on Blominmäen jätevedenpuhdistamo, jonka rakentamiseen on suunnitelmakaudella varattu 251,3 miljoonaa euroa.

Jätehuollon investoinnit

Aluepalvelulähtöisistä investoinneista vuoden 2016 kesällä aloitettiin Jorvaksen Sortti-aseman rakennustyöt. Rakennustöitä jatketaan vuoden 2017 aikana niin, että Sortti-asema on käyttöönotettavissa loppuvuodesta 2017.

Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksessa jatketaan ympäristövaikutusten hallinnan ja alueiden sekä toimintojen kehittämiseen liittyviä tehtäviä.

Biojätteen käsittelylaitosten toimintavarmuuteen panostetaan tekemällä yläpitosaneerauksia ja asfaltoimalla kompostointituotteiden jälkikypsytykenttiä.

Uusiutuvan energian käyttöä edistetään varautumalla aurinkoenergian hyödyntämiseen HSY:n toimipisteissä.

Muina investointeina varaudutaan Seutulan käytöstä poistetun kaatopaikka-alueen perustilan selvittämiseen ja kunnostamiseen viranomaisten edellyttämällä tavalla. Seutulan alueen suunnitelmallinen kehittäminen kiertotalouden tarpeisiin sisältyy suunnitelmakauden vuosien 2018 ja 2019 investointihankkeisiin.

Rahoitus:

Perustamislainat HSY:n jäsenkunnilta ovat yhteensä 1,2 miljardia euroa, josta Kauniaisten osuus on 4,386 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi HSY:llä on ulkopuolisilta rahoituslaitoksilta nostettua pitkäaikaista lainaa vuoden 2016 ennusteen mukaan noin 300 miljoonaa, mikäli vuoden 2016 tulorahoitus ja investoinnit toteutuvat vuosiennusteen mukaisesti.

Tulorahoitus ei riitä kattamaan kuntayhtymän investointitasoa ja lainojen lyhennyksiä, jonka vuoksi suunnitelmakauden kaikkina vuosina joudutaan nostamaan uutta ulkopuolista lainaa yhteensä noin 331 miljoonaa euroa riippuen toteutuvasta investointitasosta. Lainoja lyhennetään suunnitelmakaudella yhteensä noin 83 miljoonalla. Ulkopuolisilta nostetun pitkäaikaisen velan yhteismäärä suunnitelmakauden lopulla on noin 587 miljoonaa euroa.

Lähivuosien erittäin suurista investoinneista johtuen HSY:n omavaraisuusaste heikkenee koko suunnitelmakauden ajan ollen vuoden 2019 lopussa 23,6 % kun viimeisimmässä tilinpäätöksessä omavaraisuusaste oli 25,1 %. Suunnitelmakauden ylijäämäiset tulokset kasvattavat omaa pääomaa, mutta vieraan pääoman kasvu suunniteltujen investointien rahoittamiseksi

---

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

---

tarvittavasta ulkopuolisesta lainarahoituksesta johtuen heikentää omavaraisuutta.

Esitys lausunnoksi:

HSY –kuntayhtymä on profiloitunut luotettavana vesi- ja jätehuollon palvelujen sekä ajantasaisen seutu- ja ympäristötiedon tuottajana. Strategiset päämäärät ja niistä johdetut tavoitteet ovat hyvin asetetut ja niiden seuranta, perustuen selkeisiin mittareihin ja aikasarjoihin, on onnistunut. Korkeaan toimintavarmuuteen ja verkostojen toiminnan optimointiin liittyvät hankkeet ovat erittäin tärkeitä ja niihin tulee jatkossakin HSY:n ydintehtävänä kiinnittää eniten huomiota. Ympäristön tilan parantamiseen tähtäävät toiminnot ovat niin ikään erittäin kannatettavia. Suuntaus jätteiden kaatopaikkakäsittelystä niiden hyödyntämiseen on oikea. HSY:n mahdollisuudet seudullisena toimijana koordinoida tehokkaita materiaalivirtoja tulee hyödyntää tavoitteiden mukaisesti.

HSY on alustavassa toiminta- ja taloussuunnitelmassaan todennut, että tulorahoitus ei riitä kattamaan kuntayhtymän vesihuollon varsin merkittäviä investointeja ja lainojen lyhennyksiä. Tavoitteeksi asetettu rahoituksen tasapaino niin, että myös investointimenot katetaan tulorahoituksella, ei siis taloussuunnitelmakaudella ole vesihuollon osalta realistinen tavoite. Suunnitellut investoinnit ovat epäilemättä tarpeelliset, mutta ne perustuvat lähtökohtaisesti ulkopuoliseen lainarahoitukseen. Tämäkin on perusteltua, jotta suurilta taksakorotuksilta voidaan välttyä. Pitemmällä aikavälillä rahoituksen tasapainoa tulee tavoitella investointitarpeiden nykyistä kriittisemmän tarkastelun kautta, ja samalla huolehtien taksojen kohtuullisuudesta siten, että korotukset vastaisivat korkeintaan yleisen kustannustason nousua.

Alustavan toiminta- ja taloussuunnitelman mukaan jätehuollon toimialalla tulorahoitus kattaa toimialan investoinnit täysimääräisesti kaikkina suunnitelmavuosina.

Tuottavuuden parantamista tulee edelleen jatkaa ja kustannusten nousua on hillittävä siten, että talousarvion ja -suunnitelman laadinnan lähtökohtana oleva tuottavuustavoitteen keskimääräinen =1,5 % vuotuinen tuottavuuden paraneminen saavutetaan.

HSY:n ja Kauniaisten yhteistyö on sujunut hyvin sekä käytännön hankkeissa että puitesopimuksen perusteella laadittujen palvelusopimusten osalta. HSY on laatinut myös ohjeen, missä on selkeytetty vesihuoltoinvestointien kustannusarvion ja -jaon perusteita HSY:n ja jäsenkunnan kesken.

YTJ:

Lautakunta päättää esittää KH:lle, että se antaisi HSY:n hallitukselle esityksen mukaisen lausunnon HSY- kuntayhtymän alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosille 2017 - 2019.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Yhdyskuntalautakunta	§ 68	16.08.2016
Kaupunginhallitus	§ 142	31.08.2016

KH 31.08.2016 § 142

KJ:

KH päättää antaa HSY:n hallitukselle esityksen mukaisen lausunnon HSY-kuntayhtymän alustavasta toiminta- ja taloussuunnitelmasta vuosille 2017-2019.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginhallitus

§ 143

31.08.2016

Talouskatsaus heinäkuu 2016

198/02.02.02/2016

KH 31.08.2016 § 143

Lisätiedot:

taloussuunnittelija Tuija Sandelin, puh. 09 5056 227
talousjohtaja Mikael Boström, puh. 09 5056 228
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Talouskatsaus laaditaan kirjanpidon toteumaraporttien pohjalta. Katsauksen tavoitteena on antaa oleellinen tieto kaupungin talouden toteutumises- ta sekä raportoida merkittävistä kaupungin talouteen vaikuttavista seikois- ta. Talouskatsaus sisältää myös ennusteen, joka perustuu nk. "rullaavaan 12 kuukauteen". Rullaava 12 kuukautta sisältää viimeisten 12 kuukauden toteumatiedot. Tässä heinäkuun 2016 katsauksessa se tarkoittaa toteuma- tietoja vuoden 2015 syyskuun ja tämän vuoden heinäkuun väliltä.

Investointien ennusteena käytetään vielä tässä vaiheessa talouden ensim- mäisessä osavuosikatsauksessa annettuja tietoja.

Talouskatsaus on **oheismateriaalina**.

KJ:

KH merkitsee heinäkuun 2016 talouskatsauksen tiedoksi.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

Kaupunginhallitus

§ 144

31.08.2016

Ohjausryhmän asettaminen peruskoulun yhtenäiskouluasiaan liittyen

498/12.00.00/2014, 526/00.00.01/2014

KH 31.08.2016 § 144

Tämä asia käsiteltiin varapuheenjohtaja Rintamäki-Ovaskan ehdotuksesta.

Päätös:

KH päätti asettaa luottamushenkilöistä koostuvan ohjausryhmän valtuustossa 22.8. palautetun peruskoulun yhtenäiskoulun asian lisäselvitys- ja valmistelutyön linjaamiseksi. KH nimesi ohjausryhmään Finn Bergin, Tapani Ala-Reinikan ja Juha Pesosen.

MUUTOKSENHAKUOHJEET

Pöytäkirja

Päätöstä koskevia pöytäkirjan otteita ja liitteitä voi pyytää Kauniaisten kaupungin kirjaamosta (katso yhteystiedot oikaisuvaatimusohjeen alla).

Muutoksenhakukiellot ja kieltojen perusteet

Kuntalain 91 §:n (365/1995) mukaan seuraavista päätöksistä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Pykälät: 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143

Muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

Pykälät ja lakiviittaukset:

Oikaisuvaatimusohje

Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi kuntalain 89 §:n 1 mom. (365/1995) mukaan tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Pykälät: 139, 144

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen. Työsopimussuhteeseen ottamisesta tai päättämisestä voidaan kuitenkin tehdä oikaisuvaatimus vain jos perusteina ovat, että 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, 2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai 3) päätös on muuten lainvastainen.

Oikaisuvaatimusviranomainen

Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, ja yhteystiedot:

Kaupunginhallitus		
Kauniaisten kaupunki	Sähköposti:	kirjaamo@kauniainen.fi
Kirjaamo	Puh.	09 50561
Kauniaistentie 10	Faksi:	09 5056 535
PL 52, 02701 KAUNIAINEN	Kirjaamon aukioloaika:	klo 8.00–15.45

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja se on toimitettava kirjaamoon viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkipäivä, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimuksen sisältö ja muoto

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta. Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava 1) päätös, johon haetaan oikaisua, 2) se, millaista oikaisua vaaditaan ja 3) millä perusteella oikaisua vaaditaan.

Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava oikaisuvaatimuksen tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero. Jos oikaisuvaatimus päätös saadaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Oikaisuvaatimuksen tekijän, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava oikaisuvaatimus. Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Valitusosoitus

Alla mainittuihin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta myös se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, 2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai 3) päätös on muuten lainvastainen. Valitusperusteena ei voida käyttää sitä, että päätös on yksityisoikeudellisten säännösten vastainen. Valittajan tulee esittää valituksen perusteet valitusviranomaiselle ennen valitusajan päättymistä.

Muun lain nojalla tehdyn oikaisuvaatimuksen tai valituksen osalta muutoksenhakuoikeus määräytyy sen lain mukaan.

Valitusviranomainen

Viranomainen, jolle valitus tehdään, ja yhteystiedot:

Helsingin hallinto-oikeus	Sähköposti:	helsinki.hao@oikeus.fi
Tuomioistuimet-talo	Puh.	029 56 42000
Kirjaamo	Faksi:	029 56 42079
Radanrakentajantie 5	Kirjaamon aukioloaika:	klo 8.00–16.15
00520 HELSINKI		

Kunnallisvalitus, pykälät: Valitusaika 30 päivää

Hallintovalitus, pykälät: Valitusaika päivää
(katso erillinen muutoksenhakuohje)

Muu valitusviranomainen (katso erillinen muutoksenhakuohje)

pykälät: Valitusaika päivää

Kunnallisvalitusaika ja sen alkaminen

Kunnallisvalitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja se on toimitettava valitusviranomaisen kirjaamoon viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta valitusaikaan. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Kunnallisvalituksen sisältö ja muoto

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta. Valituksessa on ilmoitettava

- valittajan nimi, kotikunta, postiosoite, puhelinnumero ja muut tarvittavat yhteystiedot,
- päätös, johon haetaan muutosta,
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi,
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan,
- sähköpostiosoite, jos valitusviranomaisen päätös saadaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi, kotikunta ja postiosoite.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valitus. Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja. Sähköistä asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Valitukseen on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Oikeudenkäyntimaksu

Hallinto-oikeus voi tuomioistuinmaksulain (1455/2015) mukaan periä muutoksenhakuasian käsittelystä oikeudenkäyntimaksun (1.1.2016: 250 euroa).